

Goudsche Radio Industrie G. de Raadt – en Westminster Radio.

Dat er in Gouda ooit radio's gebouwd werden, weet men vandaag niet meer – de twee firmanamen hierboven zeggen het huidige geslacht niets. Hier volgt dus wat familiegeschiedenis; een hele korte opsomming van mijn bijna voltooid boek „De Galg van Eindhoven” hierover. Mijn overgrootvader Gerrit (1839-1918) en zijn oudere broers Pieter (overleden 1901) en Arie (overleden 1903) waren in 1872 een meubel- en matrassenfabriek begonnen met de naam Gebr. de Raadt. Pieter was later ARP Gemeenteraadslid en ook Wethouder van Gouda; Arie was evangelist en was colporteur geweest. Het pand van de fabriek was te Peperstraat 12-14-16, dat toen nog de nummers 6-7-8 droeg. Het (wit gevelde) deel, direct naast het Lokaal van de Vergadering van Gelovigen, verving een gebouw dat een paar jaar eerder afgebrand was. Op de foto links staan mijn overgrootouders met hun vier dochters en zoon Jacob op het bouwperceel, ongeveer 1894. Op de 21 jaar later genomen foto rechts hangt Jacob uit het raam, en staan mijn oom Gerrit (1907-1988) en tante Mien (1910-1978) bij hun tante Leena en hun opa Gerrit. Mijn grootouders Jacob en Mien (geb. van der Wart) woonden toen nog boven de zaak, en mijn vader Theo (derde kind) was toen in de luiers. Radio's werden hier niet gebouwd, want het pand werd verkocht aan de Roomse Kerk in februari 1922. Mijn Opa (1883-1959) gaf op 11 mei 1921 de firmanaam GRI op bij het handelsregister, veranderde de doelstelling van de firma op 12 mei 1923, en de naam Goudsche Radio Industrie G. de Raadt werd van 1 januari 1926 af gebruikt.

Een tweede foto van 1915 (links) toont het huis van Gerrit en Alebrechta de Raadt te Gouwe 17. In de toonkamer staan wiegen; op het bord over het water staat dat er ook fumigatiewerk gedaan werd. De firma was „Hofleverancier”; ik las in advertenties dat aan de kazernes in Ede matrassen geleverd werden. Dit pand werd in 1924 de radiofabriek. Opa en Oma woonden toen te Westhaven 42, kantoor van de firma. In 1930 verhuisde het gezin met 6 kinderen naar Piersonweg 4 (rechts).

Hieronder volgen drie advertenties van GRI radios uit die tijd, die dus in Gouda gebouwd werden. Van links naar rechts: NCRV-gids van 1926-10-23, NCRV-gids van 1928-02-04 en NCRV-gids van 1928-10-06. In 1928 werd GRI ook een van de eerste drie Nederlandse radiobouwers die een ingebouwde luidspreker in de radio leverden, in plaats van om aparte luidsprekers te hebben zoals in de begintijd van de radio..

Met dit VIJFLAMP
RADIOTOESTEL is 't
mogelijk krachtige
luidspreker ontvanst
te verkrijgen zonder
antenne.

Belangrijke voordeelen onzer nieuwe vinding:

1. Eenknopsbediening.
2. Geen antenne of aardlijn noodig, bliksemgevaar uitgesloten.
3. Aan plaats nog leiding gebonden, overal op te stellen.
4. Natuurlijker weergave dan met de meeste antennetoestellen.
5. Storingvrij voor anderen.

Dit toestel opent een nieuwe toekomst. Waar moet het heen als er nog meer antennes bijkomen? 't Is alsof alle huizen met die masten en ra's er op moeten gaan zeilen. Bovendien ieder antennetoestel is een bron van storing voor een anderen luisteraar. Deze toestellen storen niemand. Geheel compleet met alle toebehooren (zonder luidspreker) f 295.— Hoornlooze luidsprekers Philips f 69.— Musicone f 52.— en f 44.— Franco door 't Rijk, demonstratie op aanvraag, 3 jaar garantie, goedkoopster toestellen ook verkrijgbaar. Vraagt catalogus.

GOUDSCHE RADIO-INDUSTRIE G. DE RAADT
WEST-HAVEN 42, GOUDA • Telef. 46 • Hofleverancier

Als Uw
SCHEMERLAMP
AAN TE SLUITEN

GR.

DE BETERE TOESTELLEN
ALLE VOEDINGAPPARATEN
INGEBOWD

Vraag onze nieuwe geillust. prijscourant. Handelaars korting.

GOUDSCHE RADIO-INDUSTRIE
G. DE RAADT
West-Haven 42, Gouda
Hofleverancier - Telefoon 46

G. R. 3. Ph. HET NIEUWSTE TOESTEL VAN DE GOUDSCHE RADIO-INDUSTRIE G. DE RAADT te Gouda, voor aansluiting aan het lichtnet, uitgerust met de nieuwe Philips wonderserie. Alle voedingsapparaten ingebouwd. Dus een toestel met een luidspreker eraan en meer niet. Voortreffelijke geluidsweergave, gemakkelijke bediening. Meerdere voordeelen vermeldt het prospectus. Geheel compleet met Philips luidspreker . . . f 270.00. Hetzelfde toestel (smaller formaat) door batterijen gevoed f 210.00. Beoordeling van ons apparaat in een der volgende bladen. Meerdere attesten beschikbaar. - Oud-min. Jhr. Mr. van Karnebeek, com. der Koningin in de Prov. Z.-Holl., luistert op zijn buiten op een **G. R. 4.** U kunt ook ervan genieten. Vraag catalogus.

G. DE RAADT • HOFLEVERANCIER • GOUDA.

„OPPERZANGER“
(electro-dynamische luidspreker)

„OPPERZANGER“ (electro-dynamische luidspreker) staat al vele met ten hoogste vijf, resp. tot de 20 geluidsplaatjes tegelijkertijd aan te sluiten. In een speciale versie van de „Oppe- zanger“ kan men tot 100 geluidsplaatjes tegelijkertijd aan te sluiten. Dit is een zeer belangrijke eigenschap van de „Oppe- zanger“.

„OPPERZANGER“ is een toestel van 100 cm. breed, 100 cm. hoog, 100 cm. diep, met een gewicht van 100 kg. Het is een zeer belangrijk toestel, dat men in een speciale versie van de „Oppe- zanger“ kan krijgen. Dit is een zeer belangrijke eigenschap van de „Oppe- zanger“.

Handels- en fabrieksprijs f 100.00
Inclusief transportkosten f 110.00
Inclusief montagekosten f 120.00
Inclusief levering van 100 geluidsplaatjes f 130.00

Goudsche Radio-Industrie
G. DE RAADT - GOUDA
Hofleverancier

Boven: NCRV-gids van 1929-03-09 – met de al eerder beloofde **Ideaal-„Combinatie“** waaraan oorspronkelijk de naam „Oppe- zanger“ gegeven werd. Philips maakte toen bezwaar tegen die naam.

Naamverandering van den „OPPERZANGER“

Wij ontvingen een schrijven van de N.V. Philips Radio te Eindhoven, waarin ons verzocht wordt den naam van onzen electro-dynamischen luidspreker „Oppe- zanger“ te veranderen om verwarring te voorkomen met den „Meesterzanger“ van genoemde firma.

Waar de N.V. Philips Radio den naam van haar luidspreker ontleende aan de heer der opera's (Meester- zinger) en wij bij de naamgeving dachten aan den directeur van het tempelkoor in Jeruzalem (de oppe- zangermeester onder de kinderen van Korach) voor wien Koning David een Psalm vervaardigde, meenden we (te meer waar we het woordje meester eraf lieten) vanwege den oorsprong dezer naamgeving voldoende onderscheid te hebben betracht om verwarring te voorkomen, doch aangezien genoemde firma Philips ons bericht, dat deze naamgeving haar schade doet en wij met deze firma de meest aangename betrek- kingen onderhouden, hebben we besloten aan haar verzoek te voldoen en veranderen den naam in

„BACH“

de meester onder de componisten, bij wien we 't allereerst denken aan zijn heerlijke koralen, die 't hart ontroeren.

Z66 heerlijk schoon is ook de weergave van „Onze- Bach“, terwijl ook 't gesproken woord opvallend dui- delijk doorkomt.

In 't bijzonder valt dit op, indien men onzen „Bach“ aansluit aan ons speciaal daarvoor ontworpen radio- toestel G.R. 4 N.K. waarvan uitvoerig prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

N.B. Behalve de Philips „Meesterzanger“ worden ook de andere Philips luidsprekers sedert jaren door ons in voorraad gehouden en aankoop daarvan ten zeerste aanbevolen.

Goudsche Radio-Industrie G. de Raadt, Hofleverancier - Gouda

Boven: NCRV-gids van 1929-04-20 – waarin een naamverandering van de „Oppe- zanger“ gegeven word, naar „**Bach**“, omdat Philips een „Meesterzanger“ luidspreker had.

In de zomer van 1929 eiste Philips plotseling dat alle radiobouwers in Nederland van 1 januari 1930 tot 31 december 1939 licentiegeld zouden betalen aan de Eindhovense firma. Tot 1925 had Philips alleen maar radiolampen vervaardigd; maar de firma had in 1925 een zestal Amerikaanse radio-octrooien gekocht, die al eigenlijk bijna verlopen waren. Philips eiste een bedrag van f 12.50 per radiotoestel, en dat er licentieplaatjes op al die radios geplakt moesten worden. Philips zou ook radioproductie kunnen reguleren, want in Eindhoven was men ook begonnen met het bouwen van radios. Deze „galg“ op wat men de radio-kleinindustrie noemde, leidde eerst tot de stichting van een Comité van Actie, dat op 31 december 1929 de Bond van Ondernemers in de Radiobranche van Nederland werd, een anti-Philips organisatie waarvan Opa bestuurslid werd. Het lukte de BORN (met hulp ven de regering) on in de zomer van 1930 een reeks overeenkomsten te sluiten met Philips, waardoor het licentiebedrag verminderd werd naar f 7.50 per radiotoestel. Later kreeg Opa het blijkbaar gedaan om dit bedrag verder te verminderen naar f 1,50, maar daarop kwam Philips terug en meldde: „We doen het niet.“ Maar toen kort daarna in „BORN-weekblad“ zekere artikelen gepubliceerd werden die Philips

zag als lasterlijk, werden de BORN en de Nederlandse Bond van Radiohandelaars allebei gedaagd voor Arbiters, die de bonden schuldig verklaarden en een grote boete oplegden – ieder f 5,400.00, die door niet een van de bonden betaald kon worden, want het was de wereldcrisis. Opa werd toen het enigste BORN-bestuurslid die niet bedankte, de BORN werd op 8 maart 1933 failliet verklaard en Opa moest op 14 januari 1938 het finale verslag van de Curator aanhoren, toen Philips slechts 6.5% van het geëiste bedrag kreeg (inlichting in het Noord-Hollands Archief).

In de radio's van Goudche Radio Industrie werd een uitvinding (schema) gebruikt van Ir. H.H.S. à Stderinga Idzerda, de Nederlandse radiopionier, bekend als Octrooi-Aanvraag 50298. Op 16 maart 1931 bepaalden Arbiters dat dit Idzerda-schema in hoofdzaak **niet** inbreuk maakte op één van de Philips Octrooien, Ned. Octr. 7398, maar wel op een wat minder belangrijke Philips octrooi, Ned. Octr. 10581. Dat was voor de BORN een bron van vreugde geweest, want bijna alle andere octrooi-kwesties werden in die tijd gewonnen door Philips. N.V. Idzerda –Radio, en ook de andere firmas die leden van de B.O.R.N. waren, zoals Rijnlandse Ontvangtoestellen Fabrik te Leiden, zouden toegang tot deze schakeling krijgen.

WAARSCHUWING!

WIJ GAAN VOORT,
met het **afleveren** van:
en **opnemen** van **nieuwe orders** op:

ad **f 600.-**
plus
onbeperkte
licentie.

de **model-vierlamps-ontvanger**

vrij van de **Philips-Octrooien**
doch **beschermd** door een **nieuwe Octrooi-aanvraag**

De firma **G. de Raadt te Gouda** is bereid U over de resultaten van de in haar bezit zijnde model-ontvanger, nader te informeren.

Demonstratie in onze fabrieks-foonzaal
elken dag van 1½-5½ en 8-10 uur.

N.V. „IDZERDA-RADIO”
DEN HAAG
Beukstraat 10 -- Telefoon 32584

Idzerda's Meesterwerk

Aan den radiohandel.

L. S.
Zoals wij reeds annonceerden, zijn wij bezitters van — en fabriceren wij volgens het licentie vrije schema van den Heer Ingenieur Idzerda. Het is een wonderschoon toestel, met een prachtige en volk weergave, door de duurste 4 lampstoestel en niet overtroffen.

Op de frontplaat is het geheele golfgebied in gouddruk aangegeven. Te gebruiken op 125 of 225 volt wisselstroom lichtnet met plaatstroom of anodebatterij en accu. Met ons **algeheel gelijksroom voedingsapparaat** speelt het toestel direct met één stekker op de lichtleiding, zonder dat er iets van de mooie ontvangst verloren gaat. Het apparaat is ook apart verkrijgbaar en overal ter vervanging van plaatstroom en accu geschikt.

Prijs van het ontvangtoestel . . . f 160 -- bruto
" " " **algeheel voedingsapp f 75.-** "

Uitvoering zeer royaal, in Slav. eiken met coromandel.
Vraagt het R. O. F. boekje eens, en vooral:
Steunt de licentievrije industrie.
Rijnlandse Ontvangtoestellen Fabrik
Leiden, Langebrug 32 a/b, Tel. 802.

Het faillissement van de BORN was dus een geweldige klap voor de radio-kleinindustrie in Nederland.

Op 2 november 1931 ging Philips ook een geding aan tegen GRI, voor f 28,000.00 schadevergoeding. Waarover het ging is niet bekend, maar het „liep op een sisser af”, wegens interventie door Minister Verschuur. Als voorzorgmaatregel voor mogelijke verdere aanvallen van Philips, besloten Opa en zijn zoons om de firma „Westminster Radio” op te richten, met als doel „de fabricage van en handel in radiotoestellen, handel in orgels en andere muziekinstrumenten” en als adres Geuzenstraat 53/55, met oom Gerrit als eigenaar. Dit gebeurde op 1 juli 1933.

Net op tijd, zou men zeggen. Diezelfde maand ging Philips weer een geding aan tegen GRI (een Arbitrage, en niet een gewoon rechtsgeding; waarom weet ik niet). Op 23 oktober 1933 leidde dat tot schuldigerkaring en een vonnis met een boete van f 50,000.00 plus arbitersloon van f 1,425.00. Diezelfde dag werd Goudsche Radio Industrie G. de Raadt veranderd in een Naamloze Vennootschap. In deze Arbitrage werd de technische kant van de octrooien (volgens Opa) helemaal verkeerd beoordeeld door Ir. Völter van de PTT, een van de Arbiters. Opa (gesteund door Ir. Idzerda) ging formeel in verzet tegen „de blamage van Völter”, maar zonder success, want „tegen een arbitraal vonnis bestaat geen verweer”. Alle verzoeken aan de Regering hielpen ook niet; Minister Verschuur was vervangen door Minister Steenberghe, die een van de drie Arbiters was geweest!!! („conflict of interest?”) Het resultaat van dit alles was dat de zaak, niet alleen de fabrieks- en winkelgoederen

maar ook de huisraad en later het vast goed, op 4 maart 1935 per Openbare Verkoop verkocht werd. Opa en Oma werden "zonder vermogen". Alle inlichting over dit geding werd blijkbaar later ergens in de Bezuidenhout opgeslagen, maar is door het bombardement de brand aldaar in Maart 1945 vernietigd. Er is niets in het Nationaal Archief.

Het mysterieuze is dat na een heel lang proces, Ned. Octr. 34759 op 16 januari 1935 eindelijk verleend werd aan Ir. Idzerda's uitvinding, nadat het in twaalf andere landen al jaren lang verleend was. Maar die datum was te laat – niet alleen voor GRI maar ook voor de firma van Ir. Idzerda. Hij verkocht alles in Den Haag op 8 mei 1935, en zijn octrooi verviel in september 1935 wegens het niet-betalen van zestig gulden jaarcijns. Zoo werd de radio-kleinindustrie in Nederland om zeep gebracht werd.

OPENBARE VERKOOPING
op MAANDAG 1 MAART a.s., des v.m.
11 uur in het pand PIERSONWEG 4 en
GOUWE 17 te Gouda van eenige
**MEUBILAIR GOEDEREN,
RADIO's, ONDERDEELLEN
etc.**
Aanvang verkoop in pand Piersonweg.
J. V. v. ENGLENBURG, Gouda.
Rotterdam. Telef. 42992.

◀◀ Goudsche
Courant van 1
maart 1935.

▶▶ Goudsche
Courant van 5
maart 1935.

Volgens deze twee advertenties uit de Goudsche Courant, herrijst de firma als een fenix uit de as. Van 28 augustus 1935 af werd Wijdstraat 22 genoemd als het adres van Westminster Radio. Dat gehuurd pand werd bijna 40 jaar gebruikt, tot 31 december 1974, toen oom Gerrit de zaak sloot „vanwege ouderdom”.

In 1937 beschreef Opa de hele geschiedenis als een krant van 4 bladzijden, met de naam „De Galg van Eindhoven.” Philips kreeg lucht hiervan, en kreeg het gedaan om het drukken stop te zetten. Alleen maar enkele drukproeven zagen het licht. In mijn jeugd in Zuid-Afrika was ik bewust dat er „een krant van Opa” bestond, maar meer wist ik niet en kreeg nooit een gelegenheid om er met mijn Vader over te spreken. Opa was al in 1959 overleden, mijn Vader overleed in 1973. Later probeerde ik bij tantes, maar die wilden niets zeggen. In 2008 ontving ik van mijn halfzuster in Nederland een drukproef. Hiervan heb ik onlangs een boek van gemaakt, met Opa's tekst, ongeveer 370 voetnoten en 38 bijlagen (kranteknipsels, commentaar en foto's.)

Van 1935 af werkte mijn vader Theo dus samen zijn vader in wat Opa later noemde „de zaak van mijn zoon” – **Westminster Radio**. Daar werden geen toestellen meer gebouwd (Philips had al op 15 december 1933 beslag gelegd op alles bij GRI) maar er werden wel radio's verkocht (geen Philips!) gerepareerd en ook verhuurd. Mijn vader installeerde antennes door heel Nederland heen, naar zeggen „van Axel tot Uithuizen”, zonder een salaris en slechts voor kost en inwoning en wat zakgeld. Oom Gerrit was de electronicus, Opa beheerde de zaak financieel en mijn tante Mien was tesaurier. In 1937 werd mijn vader postprocuratiehouder. Na verkoop van het huis te Piersonweg 4, woonde het gezin eerst te Bodegraafse Straatweg 70, en daarna te Turfmarkt 83.

Toen ontmoette mijn Vader een leerling-verpleester uit Eudokia te Rotterdam met de naam Saar Siebel. De heer Arij Siebel, vader van dat meisje, die hij voor het eerst op het perron van het Maasstation ontmoette in januari 1939, toen zij terugkwam van de wintersport bij de Jeugdherberg van Lenzerheide, vereiste dat hij maar een baan moest gaan zoeken, anders kwam er van die verhouding niets. Vader kreeg een baan bij N. Samsom N.V. in Alphen aan den Rijn in september 1939, en de verliefden verloofden met Kerstfeest 1939 en trouwden op 19 februari 1942. Negen maanden later kwam ik ter wereld, en in de hongerwinter ook mijn broer Arie.

In de oorlog werd door de Duitse bezettingsmachten een hele serie belemmeringen opgelegd aan lusteraars en de radiobranche. Eerst hadden Opa en oom Gerrit nog wat „vrij spel”, maar dat werd gauw minder. Maar zoals

veel andere Nederlanders, werd er ook (uit noodzaak) werk gedaan voor de Duitse bezettingsmachten. Westminster Radio repareerde bv. radiolampen en dat is een gespecialiseerde procedure. Op 13 mei 1943 werd bij verordening bepaald dat alle radio's verbeurd verklaard werden en ingeleverd moesten worden bij de meer dan 1000 gemeenten in Nederland. In heel Nederland zijn er toen ruim 100 GRI radiotoestellen ingeleverd. Dit beperkte de vrijheid van luisteren, want radiodistributie viel er niet onder en leden van de NSB hoefden hun toestellen niet in te leveren. Mensen die radio's gehoord hadden van Westminster Radio, hoefden hun toestellen niet in te leveren, dat was een groot hiaat in de verordening, die direct na de Bevrijding een heel nare nasleep had. Tegen het einde van augustus 1944 werd de zaak te Wijdstraat 22 dichtgespijkerd.

Opa en oom Gerrit werden allebei in hechtenis genomen met de Bevrijding, Opa op 5 mei 1945 en oom Gerrit een paar weken later. Ze werden beschuldigd van NSB-lidmaatschap en collaboratie met de Duitsers. Oom Gerrit werd bijna een jaar lang aangehouden bij Kamp Duindorp, Opa was een tijd bij de Kaarsenfabriek, en daarna werd hij zenuwpatient en ging naar een kliniek in Loosduinen. Die inlichting ben ik aan het beschrijven in mijn tweede boek „Brieven van Oma.” In het kort: Lidmaatschap van de NSB werd bijna direct geschraapt als een aanklacht; de kwestie van collaboratie werd goed uitgezocht. Opa beweerde in zijn Proces-verbaal en in een „Uiteenzetting voor den Advocaat” in juni 1946 dat hij en oom Gerrit in Westminster Radio „bovengronds deden wat anderen ondergronds deden”, m.a.w. als een „sabotage-tweetal” er voor zorgden dat oude radio's ingeleverd werden, zodat de klanten dan clandestien konden blijven luisteren op hun nieuwere (betere) radio's. Opa beweerde ook clandestien radiolampen te hebben verkocht. Deze “camouflage-tactiek” hoopte hij om te gebruiken met zijn tribunaal. Maar dat tribunaal kwam niet. In december 1946 ontvingen Opa en oom Gerrit allebei een voorwaardelijke buitenvervolginstelling die ze moesten tekenen en f 500 boete moesten betalen. Omdat Opa „zonder vermogen” was, kwam dat geld uitindelijk uit de spaarboekjes van de kleinkinderen.

Westminster Radio kwam een tijd onder beheer van het Nederlands Bestuursinstituut, want er werd uitgezocht of er vijandseigendom was. Daarna zijn er toch nog radiotoestellen gebouwd door Westminster Radio, volgens de brochure die ik in september 2010 vond bij het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging in Den Haag. Hoeveel? Ik heb er geen idee van. En er bestaat hoogstwaarschijnlijk geen enkel exemplaar meer.

Opa en Oma in de oorlog

Gerrit de Raadt
(1960's?)

Theo de Raadt,
1938.

Maar in het Radio-Museum van Frans Driesens te Reusel, Noord-Brabant, staat misschien de enigste overgebleven GRI radio ter wereld. Op de volgende bladzij staan wat plaatjes.

Niet precies bekend wanneer deze radio gebouwd werd.

Zonder Frans Driesene en Gidi Verheijen – de schrijvers van de boeken hieronder vermeld, zou mijn avontuurtocht door de Goudse familiegeschiedenis van ongeveer 80 jaar geleden zekerlijk op een hopeloze mislukking uitgelopen zijn. Mijn specifieke hartelijke dank aan deze twee leden van de NVHR.

◀◀◀ „Opkomst van de Nederlandse Radio-Industrie” (van 1915 tot 1930) door Frans Driesens – ISBN 90-76014-04-3, (144 bladzijden, kunstdruk papier en harde kunstlederen kaft met goudopdruk) verkrijgbaar voor € 13,- bij radio.amateur.museum@online.nl

▶▶▶▶ „Het radiotoestel in de Tweede Wereldoorlog” door Gidi Verheijen – ISBN 978-90-9024119-7, verkrijgbaar bij E.J.M. Verheijen, gverhe@planet.nl en tel. (046) 485 18 47 voor € 30,-. (276 bladzijden).

Jacob Arie de Raadt, # 13 – 5216 – 201A Street, Langley, B.C., Canada. V3A 1S4. jacoblydia@shaw.ca
2012-02-17 (vanaf Bouse AZ, USA)